

Kerkdienst 7 februari 2021

Thema Amos en het diaconaat

Voorganger Koen Holtzapffel,

Musici Nicky Bouwers (zang) Jos van der Kooy (orgel)

Gemeenteleden, kijkers, Welkom in deze dienst vanuit de Rotterdamse remonstrantse gemeente. Een dienst waarin het thema diaconaat vandaag centraal staat. Normaal zou er op deze zondag een diaconaatsondag zijn. Die kan niet doorgaan maar diaconaat moet juist in deze voor velen moeilijke tijd wel doorgaan!

We besteden enkele diensten aandacht aan de profeten, en vandaag lezen we enige verzen uit het boek van de sociaal bewogen profeet Amos. Amos benadrukt daarin Gods hartstocht voor gerechtigheid.

Amos 5: 21-24:

God zegt: Ik haat jullie feesten, ik wil er niets mee te maken hebben. De offers die jullie brengen wil ik niet, al jullie offers ik kijk er niet naar. Val me niet lastig met muziek en liedjes. Ik wil jullie harpen niet horen. Zorg liever dat er weer eerlijke rechters komen. Dat moet net zo gewoon zijn als dat er water door een rivier stroomt.

Overdenking

Gemeenteleden, kijkers,

Wie was nou toch Amos? Natuurlijk, het is de naam van een profetenboek uit het oude testament. Maar achter die naam moet een mens van vlees en bloed zijn schuil gegaan. Een schaapherder afkomstig uit Tekoa, een plaatsje ten zuiden van Jeruzalem. Rond 760 v C werd hij geroepen om te profeteren. Na koning Salomo was het koninkrijk Israel uiteengevallen in twee koninkrijken. Een noordelijk en een zuidelijk rijk. Amos woonde in het zuidelijke rijk maar richtte zich vooral tegen het noorden. In profetische orakels en visioenen, beeldend maar ook dreigend. Zwanger van onheil. Zulke teksten lezen we ook bij de andere profeten. Maar wat Amos bijzonder maakt dat is dat hij een heel sociaal bewogen profeet is. Daarom lezen we hem ook op diaconaatsondag. Volgens Amos hangt het naderend onheil namelijk samen met verwaarlozing van het recht en de gerechtigheid. Die verwaarlozing leidt geheid tot grote problemen, nu trouwens net zo goed als toen. Kabinetten moeten er om aftreden. Kijk zegt Amos, mijn God die ook jullie God is: mijn God kan slecht tegen ongerechtigheid. Zoals we ook zongen: Gods naam is hartstocht voor gerechtigheid. Vanuit dat geloof dat God staat voor recht en gerechtigheid, vanuit dat geloof spreekt Amos. En roept hij op tot gedragsverandering.

Een andere houding en een andere handeling. ‘Zoek het goede, niet het kwade roept Amos ons toe. Heb het goede lief en zorg dat er recht gedaan wordt aan de poort, de plek in het oude Israel waar recht gesproken werd. En dan volgen misschien wel de meest beroemde woorden van de profeet Amos: Ik heb een afkeer van jullie feesten, jullie samenkomsten verdraag ik niet. Ik schep geen behagen in jullie offers, bespaar me het geluid van jullie liederen. Laat liever het recht stromen als water, en de gerechtigheid als een altijd voortvloeiende beek.

Met hoeveel woede Amos deze woorden ook zal hebben uitgesproken, ze hebben een prachtige poëtische klank. Waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen recht en gerechtigheid. Het minste is wel dat er recht gesproken wordt, maar dat mensen ook echt recht wordt gedaan, da's nog een stap verder. Gerechtigheid doen, dat is mensen dat geven waar zij als mensen recht op hebben. Een leefbaar leven, voldoende te eten en te drinken, scholing en een veilig en schoon milieu.

Wat recht spreken en mensen recht doen precies betekent, dat kan van tijd tot tijd verschillen. Iets wat 2500 jaar geleden als rechtvaardig werd gezien is dat in onze ogen misschien niet meer. Maar er zijn ook constanten, en dat maakt het lezen van een profeet als Amos ook vandaag de dag tot een bijzondere ervaring. Want gaandeweg wordt duidelijk waar Amos zich precies druk over maakte in zijn tijd.

Wat in zijn ogen, en volgens hem ook in de ogen van God, onrechtvaardig was. Het heeft te maken met maatschappelijke ontwikkelingen die onder zijn ogen plaatsvonden. Militaire successen brachten het noordelijk rijk welvaart. Maar die welvaart was oneerlijk verdeeld. In plaats dat iedereen meeprofiteerde werd aan de armen en machtelozen kwaad berokkend, werd er geknoeid met maten en gewichten. Rechtvaardigen worden voor zilver verkocht en armen voor een paar sandalen roept Amos. Ja maar, zullen de noorderlingen Amos hebben toegeroepen, we houden ons toch wel goed aan onze godsdienstige rituelen? Dank je de koekoek roept Amos terug. Ook met die rituelen nemen jullie het niet zo nauw, laat staan dat jullie ze echt serieus nemen. Houd je rituelen maar, voor God hoeft het zo niet. Gedraag je eerst maar eens ten opzichte van je naaste zoals je je ook tegenover God zou moeten gedragen en kom dan terug. Of je godsdienst, of je dienst aan God echt serieus neemt, dat blijkt uit de wijze waarop je je tot je medemens verhoudt. Dienst aan de naaste is dienst aan God. Als het daarmee goed zit, dan kun je weer feestelijk samenkomen te mijner ere en zingen en bidden en offeren wat je wilt. Aldus Amos. Eeuwen later zal Jezus het precies zo in de Bergrede zeggen: dat God niks aan offers heeft als je tegelijk gedoe hebt met je naaste. Ook in de Bergrede staat gerechtigheid centraal en leert Jezus zijn hoorders: Als je je offergave naar het altaar brengt en je je daar herinnert dat je zuster of broeder je iets verwijt, laat dan je gave maar achter bij het altaar en ga je eerst met je medemens verzoenen. Daarna ben je welkom om je offer te brengen. Zowel bij Amos als Jezus geldt: geen godsdienst zonder mensendienst. Een dienst aan een medemens is een dienst aan God.

Enfin, zo spreekt Amos in een lange traditie van profeten, met een stevig sociaal bewogen accent, en ook Jezus zal later in die profetenlijn spreken. Het wordt ze niet altijd in dank afgenomen. Lastpakken zijn die profeten, dwarse denkers die het aangenaam vertoeven verstoren, die plotseling het licht aanfloepen bij dat gezellige feest en roepen 'nu is het klaar'. Tja, profeten zijn zelden geliefd in hun eigen tijd.

En toch is het goed dat ze er zijn en moeten we goed luisteren naar wat ze te zeggen hebben. Want ze vragen vaak aandacht voor iets dat wij snel geneigd zijn te vergeten. Te ver weg, te onbelangrijk, kan ik er wat aan doen? Een profeet waarschuwt ons dat we het onheil over ons afroepen als we op de oude voet door blijven gaan. Of het nu om armoede gaat, bewapening, het coronavirus of het milieu. Maar..., er is een alternatief. We hebben een keuzemogelijkheid en we kunnen onze handjes ook op de goede manier laten wapperen. Dan zal het er op aarde een beetje hemelser uit gaan zien. Dream of a better future and try to make it happen.

Gemeenteleden, luisteraars, ik hoop dat ik u op deze diaconaatszondag niet te veel aan het schrikken heb gemaakt met Amos' woorden. We hebben het al moeilijk genoeg en dan komt zo'n oude profeet ons ook nog even de les lezen! Maar, Amos leest ons niet alleen de les, hij wijst ons ook de weg naar meer vrede en gerechtigheid. En dat is precies waarop we ons bezinnen op de jaarlijkse diaconaatszondag. Daaraan proberen wij in alle bescheidenheid ons steentje bij te dragen. Daarom tot slot twee voorbeelden van diaconaal werk waaraan onze diaconie financiële steun verleent:

De stichting GaiN is betrokken bij vluchtelingen hulp op Lesbos en werkt aan het opzetten en onderhouden van een wereldwijd netwerk ter ondersteuning van wanhopige mensen in vluchtelingkampen. GaIn mobiliseert teams vrijwilligers voor hulpreizen en zamelt ook hulpgoederen in, zoals luiers en hygiëne pakketten. Heel belangrijk diaconaal werk. Daarnaast wordt ondersteuning gegeven bij het werk van de geestelijke verzorging in een Penitentiaire Inrichting. Doel van het justitiepastoraat is het bieden van een luisterend oor en perspectief. Kan een nieuwe levensweg gevonden worden?

Diaconaal werk lijkt soms een druppel op een gloeiende plaat. Toch draagt het altijd bij aan een wereld van meer recht en gerechtigheid. Daar was het Amos om te doen, en in diaconale projecten krijgt dat handen en voeten. Gemeente, goed dat we nog steeds in het bijbelboek Amos lezen, goed dat er één zondag per jaar extra aandacht is voor het diaconaat. Ook in coronatijd. Misschien wel juist in coronatijd. Amen.

-

Voorbeden

God van liefde, Juist in tijden dat het niet goed gaat is het belangrijk dat de pijn eerlijk wordt verdeeld, dat recht en gerechtigheid centraal blijven staan. De mensen die het minder hebben zijn in tijden van crisis vaak als eerste de dupe. Zij staan achteraan. Daarom is het goed dat er diaconaal werk is en een diaconaatszondag. Om er blijvend aan te herinneren dat wie nakomt ook eens voorop mag gaan en dat de God die wij belijden een God van hartstocht is voor gerechtigheid; God van liefde, in deze zware tijden bidden we om betrokkenheid op elkaar. Diaconaal en spiritueel. Dat we leren openstaan voor elkaars bronnen van inspiratie en samen het werk van het diaconaat ter hand nemen. Waar ideeën soms scheiding brengen, daar verenigt praktisch werk ons met elkaar. We bidden in het bijzonder voor het werk op het eiland Lesbos en in de penitentiaire inrichtingen. Dat het heil en zegen mag brengen.